

Kommunestyrene i Nord-Østerdal

	<i>Vår dato</i>	<i>Vår referanse</i>
	02.05.2016	2014/4675
<i>Saksbehandler, innvalgstelefon</i>	<i>Arkivnr.</i>	<i>Deres referanse</i>
Marit Gilleberg, 62 55 10 44	331.9	

Framtidig utfordringsbilde i Nord-Østerdal - sett fra Fylkesmannen

Det vises til Fylkesmannens besøk i samtlige kommuner og gjennomgang av status og utfordringsbildet for hver kommune. Vi har nå besøkt alle kommuner og vi har derfor valgt å oppsummere fylkesmannens vurderinger av framtidige utfordringer og kommunenes evne til å møte disse.

Vi har valgt å se utfordringene i forhold til de fire hovedmålene i kommunereformen. Disse utfordringsbildene vil sammen med utredninger, kommunestyrevedtak og annet faktakunnskap, bli lagt til grunn når fylkesmannen skal gi sin anbefaling om kommunereformen høsten 2016. Vi ber derfor regionen melde tilbake dersom det er vurderinger dere mener er feil eller trenger presisering.

Bærekraftig og økonomisk robuste kommuner

Befolkningsutviklingen

Kommuner	Folketall 31.12.2006	Folketall 31.12.2015	% endring i folketall	Antall arbeidsføre pr 80 åring og eldre i 2016	Antall arbeids- føre pr 80 åring og eldre i 2040
Tolga	1707	1620	-5,1	8,9	5,4
Tynset	5371	5580	3,9	10,7	6,1
Alvdal	2430	2426	-0,2	8,4	6,4
Folldal	1695	1592	-6,1	8,2	3,9
OS	2063	1956	-5,7	8,9	5,5
Rendalen	2055	1881	-8,5	6,4	2,9
	15321	15055	-1,7		

Postadresse:
Postboks 4034
2306 Hamar

Kontoradresse:
Parkgt 36
2317 Hamar

Telefon Statens hus:
Sentralbord: 62 55 10 00

Telefaks:
62 55 10 31

Org.nr.: 974 761 645
Banknr. 7694.05.01675

E-post: fmhepost@fylkesmannen.no

Internett: www.fylkesmannen.no

Tynset har vekst i folketallet i perioden, mens det er nedgang i de andre kommuner. Det er grunn til å anta at denne trenden ikke vil snu, jamfør SSB's framskrivning av befolkningsutviklingen i regionen. Antatt utvikling innebærer at befolkningsveksten i stor grad kommer i og rundt Tynset tettsted. Selv med økt innvandring vil nedgangen ikke bli kompensert. Samtlige kommuner ligger under landsgjennomsnittet og utviklingen vil skape store utfordringer både for inntekter og tjenester.

Utviklingen i antall arbeidsføre pr 80 åring kan knyttes til 2 viktige forhold for kommunenes virksomhet. Det første er rekruttering av arbeidskraft til å utføre de kommunale arbeidsoppgavene. Det andre er kommunenes egen skatteevne.

Økonomi

Kommuner	Brutto driftsinntekter i 2014	Rammetilskudd i %	Skatteinntekt i %	Eiendomsskatt
Tolga	152 291	49,7	18,0	2,0
Tynset	540 786	37	19,9	3,8
Alvdal	216 135	43,4	22,4	5,0
Folldal	149 301	48,6	18,8	3,6
Os	198 268	43,8	18,1	2,3
Rendalen	188 854	45,1	19,7	7,9
Gjennomsnitt		39,3	25,5	3,7

Regionen ligger høyt på rammetilskuddet i forhold til gjennomsnittet av kommuner og lavt på skatteinntekter. Dette viser at regionen er sårbar for endringer i inntektssystemet og tilsvarende lavere grad av utjevning vil ramme skattesvake kommuner. Alle kommunene har i dag lave skatteinntekter sammenlignet med resten av landet. Selv små endringer i forholdet mellom skatt og overføringer i inntektssystemet kan gi betydelige negative utslag. Dette forsterkes av utviklingen i overnevnte forholdstall.

Økonomien blir fortsatt krevende på grunn av befolkningsutviklingen og nye utfordringer i tjenesteproduksjon.

Likeverdige tjenester

Regionen har i dag gode resultater i skole og leverer jevnt over gode tjenester.

Regionen har mange interkommunale ordninger, og behovet for slike samarbeid vil øke i framtiden. Med økende utfordringer på helseområdet og manglende kapasitet til overordna planlegging, koordinering, styring/ledelse og kompetanse, må også disse oppgavene løses i form av formelle og faste interkommunale løsninger. Dette betyr at interkommunale løsninger i framtida vil binde en enda større del av kommunens ressurser enn i dag. Et alternativ til dette er endret kommunestruktur.

Ulikheter i prioriteringene mellom kommunene vil kunne skape utfordringer i det interkommunale samarbeidet på sikt. Fylkesmannen er av den oppfatning av at det går en grense for hvor mange interkommunale samarbeid en kommune kan ha før det går utover styrings- og utviklingsmulighetene i den enkelte kommunene. Dette kan svekke

kommunestyrets reelle innflytelse over utviklingen i egen kommune. Prioriteringer og kontroll over den delen av tjenesteproduksjonen som har blitt interkommunalt kan svekke kommunestyrets reelle kontroll og engasjement. En løsrivelse av tjenesteproduksjon kan føre til manglende synkronisering mellom tjenesteproduksjon og politisk styring ved at daglig erfaring fra praksis ikke når opp til politisk ledelse. Dette kan også hindre nødvendig samarbeid på tvers av tjenesteområder.

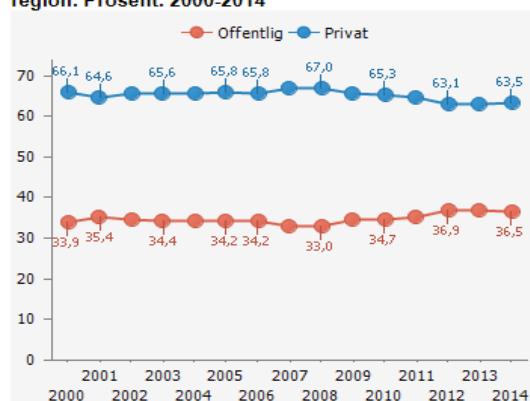
Samlet sett er det vanskelig å si hvor store kommuner bør være for å være rustet for de utfordringene som kommer i framtida. Den demografiske utviklingen kan i et lengre perspektiv gjøre at det vanskelig å videreføre omfanget av velferdstjenester i eldreomsorgen med den reduserte tilgangen på arbeidskraft og finansieringsmuligheter som ligger i befolkningsutviklingen.

Tjenesteutvikling, innovasjon og stor vekt på teknologiske løsninger kommer derfor til å bli sentralt for kommunene framover. Og det trengs høy kompetanse for å møte de kommende omstillingene på en tilfredsstillende måte.

Det er ikke kvaliteten på dagens tjenester som er den største utfordringen, men kravet til kompetanse, kapasitet og omstilling både på kort og ikke minst lang sikt.

Samfunnsutviklingen

Andel sysselsatt i offentlig og privat sektor. Valgt region. Prosent. 2000-2014

Antall arbeidsplasser har i perioden 2000-2013 økt fra 7085 til 7260, hvor veksten har skjedd i offentlig sektor.

Kommunene har gjennomgående lite utviklingsressurser til overordnet strategisk planlegging. Kapasitet og kompetanse til å drive samfunns- og arealplanlegging og utviklingsarbeid er med unntak av Tynset /Alvdal relativt begrenset. Det er behov for å samle ressurser og skape større fagmiljøer for å møte behovet for planlegging og utvikling. Behovet vil også være knyttet til oppfølging av igangsatte initiativ.

Styrket lokaldemokrati

Kommunene i Nord-Østerdal har høy frammøteprosent ved valg. Oppmøte i 2015 varierte mellom 64,1 % i Tynset til 75,3 % i Folldal.

Det kan være mange definisjoner på hva som vil styrke lokaldemokratiet. I denne sammenheng har vi valgt å ha fokus på valgdeltagelse og det å ha kontroll over egen tjenesteproduksjon. Lokaldemokratiet hviler i stor grad på den løpende dialogen med kommunenes innbyggere og muligheten for medbestemmelse utenom deltagelsen i valg. På den andre siden kan for små forhold skape utfordringer i forhold til habilitet og legitimitet. Regionen har god valgoppslutning. Kommunestyrets myndighet er svekket på en del områder som følge av omfattende interkommunale ordninger. Et tredje forhold er rekrutteringen til politisk arbeid.

Geografi.

Det er geografisk utfordrende for Folldal og Rendalen å bli en del av en ny kommune, men disse kommunene må uansett søke sammen med nabokommuner på flere fagområder for å sikre god tjenesteyting.

For de andre kommunene i regionen er befolkningen konsentrert langs Glomma fra Alvdal i sør til Os i nord. Det er også relativt korte avstander fra sidedaler ned til dagens kommunesenter. Et unntak er Kvikne. Framtidens utfordringer knyttet til klima og demografi vil forsterke dette bildet. Elektrifisering av jernbanen og hyppigere avganger på Rørosbanen mellom for eksempel Røros og Alvdal kan binde regionen enda tettere sammen som en bo- og arbeidsmarkedsregion.

Oppsummert utfordringsbilde.

I møtene med dere har vi presentert utfordringsbilde ved å si noe om sårbarheten på befolkningsutvikling, økonomi og tjenestetilbudet i dag. Oppsummert for regionen ser utfordringsbildet slik ut:

Kommuner	Befolknings- utvikling	Økonomi	Likeverdige tjenester
Rendalen	Red	Green	Yellow
Tolga	Red	Yellow	Yellow
Tynset	Green	Green	Green
Alvdal	Yellow	Green	Green
Folldal	Red	Green	Green
Os	Red	Green	Green

Rødt: Ikke tilfredsstillende i dag. Lysere farge betyr mindre sårbart.

Grønt: Tilfredsstillende i dag. Lysere farger betyr sårbart

Gult: Tjenestene er sårbare og/eller av varierende kvalitet

Hovedutfordringer:

- Synkende folketall
- Arbeidsplassutviklingen
- Flere krevende oppgaver på helseområdet er lagt eller i ferd med å bli lagt til kommunen. Dette er kommunene i regionen for små til å klare alene
- Økende antall interkommunale ordninger og samarbeidsordninger
- Regionen må gjøre strukturgrep for å klare å opprettholde god kvalitet i tjenestetilbudet med befolkningsnedgang og derav dårligere kommuneøkonomi.

Med hilsen

Sigbjørn Johnsen

Marit Gilleberg
seniorrådgiver

Dette dokumentet er elektronisk godkjent og sendes ut uten signatur.

Kopi til: